ANARKA-
dergi

Sayı 1, Eylül 2022

‘’Yüreğimizde yeni bir dünya taşıyoruz. Şimdi, şu anda bu dünya büyümekte.’’
-Buenaventura Durruti

Nasıl Bir Anarşizm?

Anarşizm, İşlemesi İçin “Mükemmel” İnsanlar Mı Gerektirir?

Mekan ve Politika: Nöbet ve İşgal Eylemleri

Anarşizm: Feminist Bağlantı

Namonogami, Poliamori ve İlişki Anarşisi

“Fakat, biz anarşistler insanları özgürlüğe kavuşturmak istemiyoruz; insanların kendilerini özgürlüklerine kavuşturmalarını istiyoruz.”

-Errico Malatesta

NASIL BİR ANARŞİZM?

Biz kimiz?

Biz anarşizmi anlatmak, yaymak ve örgütlemek için atılmış mütevazi bir adım olarak bu dergiyi çıkarmaya karar vermiş anarşistleriz.

Neden kendimize anarşist diyoruz?

Tahakküme ve sömürüye karşı olduğumuz; tahakkümün ve sömürünün yer almadığı özgür bir toplum yaratmak istediğimiz; böyle bir toplumu yaratmak için çabalarken, yaşamımıza yön verirken ve diğer insanlarla kurduğumuz ilişkilerimizde tahakküm ve sömürü karşıtlığını kendimize rehber kılmaya çabaladığımız için kendimizi anarşist olarak niteliyoruz.

Nasıl bir anarşizmi benimsiyoruz?

"Devlet bir devrimle yıkılabilecek bir şey değil, bir koşul, insanlar arasındaki belirli bir ilişkidir; devleti başka ilişkiler kurarak, birbirimize farklı davranarak yıkabiliriz."
- Gustave Landauer

"Toplumsal eşitsizlik olgusu, miras hakkı ortadan kaldırılmadığı sürece var olmayı sürdürecektir. Edimsel eşitsizliğin hiç aksatmaksızın haklarda eşitsizlik üretmesi doğal bir toplumsal yasadır."
- Mihail Bakunin, Devrimci El Kitabı

Biz bireysel yaşamlarımız ve dar çevremizle sınırlı kalan bir anarşizmi benimsemiyoruz; anarşizmi yaymak, örgütlemek ve toplumsallaştırmak; anarşist ilkeler ve değerler doğrultusunda topyekûn toplumu yeniden örgütlemek ve yeni bir dünya yaratmak istiyoruz. Ama yaşayışımızda ve ilişkilerimizde karşılığı olmayan bir anarşizmin de bizden uzak olduğunu belirtmeyi lüzumlu görüyoruz; eğer kendimize anarşist diyorsak, başka türlü yaşamamız, diğer insanlarla başka türlü ilişkiler kurmamız, birbirimize başka türlü davranmamız gerektiğine inanıyoruz. Devleti ve özel mülkiyeti ortadan kaldırmadan, toplumun topyekûn ve radikal dönüşümünü gerçekleştirmeden özgürlüğe erişmenin mümkün olmadığına inanıyoruz.

Aynı zamanda, yaşayışımızı ve birbirimizle kuruduğumuz ilişkileri anarşist ilkeler ve değerler doğrultusunda dönüştürmeden, anarşist toplumu yaratacak bir mücadeleyi var edemeyeceğimize inanıyoruz. Tek bir cümleyle ifade edersek; biz hem gündelik yaşayışımızda ve ilişkilerimizde, hem de yeni bir toplumun ve dünyanın inşasında bize rehberlik edecek bir anarşizmi savunuyoruz.

Devlet, doğası gereği tahakküm ve sömürü anlamına geldiği için, bizler her türden devleti düşmanımız olarak görüyoruz. Siyasi ve ekonomik özgürlüğün birbirinden ayrılamayacağını; bunlardan birinin yek diğerini gerektirdiğini ve ikisinin birbirini mümkün kıldığını savunuyoruz. Bundan ötürü, devletle birlikte, işçiyi emek gücünü kapitaliste satmaya mecbur bırakan özel mülkiyet kurumunun da düşmanı olduğumuzu

ilan ediyoruz ve devletin ortadan kaldırılması ile üretim ve tüketim araçları üzerindeki özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasını anarşist bir toplumun inşasının birbirinden ayrılmaz unsurları olduğunu savunuyoruz.

"Anarşizm tek birimiz bile tutsaksak hiçbirimizin özgür olamayacağını öğretir."

- Emma Goldman, Anarşizm Neyi Savunur?

Devletin ve özel mülkiyetin; tahakküm ve sömürünün temel kaynaklarından olduklarını ve onlar ortadan kaldırılmadan özgür bir toplumun var edilemeyeceğini ve hiçbir özgürlük mücadelesinin başarıya ulaştırılamayacağını biliyoruz. (Örnekle açıklamak gerekirse; devletin feminist, kapitalizmin queer olamayacağını biliyoruz.) Ama özgür bir toplumu yaratmanın önündeki engellerin sadece onlar olmadığının da farkındayız. Tüm tahakküm ve sömürü biçimlerinin devletle ve özel mülkiyetle birlikte ortaya çıktığı ve devlet ile özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla birlikte onla,rın da kendiliğinden ortadan kalkacağı yanılgısı içerisinde değiliz. Farklı tahakküm ve sömürü biçimlerinin birbirleriyle ilişki içinde olduklarını; çeşitli şekillerde birbirlerine neden olduklarını, birbirlerini beslediklerini ve güçlendirdiklerini kabul ediyoruz. Ama, buna karşılık, yine de her birinin özgün dinamikleri ve özerk varlıkları olduğunu savunuyoruz. Dolayısıyla, farklı sorunların "temel sorun" ilan edilen tek bir soruna indirgenebileceğine ve temel addedilen bu sorunun ortadan kaldırılmasıyla diğer sorunların da doğalından ortadan kalkacağına inanmıyoruz.

Tüm tahakküm ve sömürü biçimlerine, tüm hiyerarşilere ve iktidar ilişkilerine karşı bütülünlüklü ve kesişimsel bir mücadele verilmesi gerektiğini savunuyoruz.

Birbirine indirgenemeyecek farklı tahakküm ve sömürü biçimlerinin varlığının tespitinden hareketle, tahakküm ve sömürü altındaki her bir kesimin öznelerinin, sorunlarının özgünlüklerine göre öz-örgütlenmelerini ve bağımsız mücadelelerini inşa etmeleri gerektiğini savunuyoruz. Biraz somutlaştıracak olursak; kadınların, lubunyaların, Kürtlerin, göçmenlerin, Alevilerin...; kendi sorunlarının çözümü için kendi örgütlenmelerini yaratmaları ve bağımsız mücadelelerini meydana getirmeleri gerektiğini söylüyoruz. Ancak, özgürlüğün bütünlüklü bir şey olduğunu, her birimiz özgür olana kadar hiçbirimizin özgür olamayacağını savunuyoruz. Bu yüzden, bu sorunlardan hiçbirinin diğerlerinden yalıtık bir şekilde çözüme kavuşturulamayacağını, farklı özgürlük mücadelelerinin bağımsızlıklarını muhafaza ederken, birbirleriyle sürekli bir dayanışma içerisinde bulunmaları gerektiğine inanıyoruz.

Anarşist bir örgütlenmeden ne anlıyoruz?

"Metafizikçilere bakacak olursak, bu bireyler bir araya gelerek toplumu oluşturmadan önce, bir tür ölümsüz ruha ve mutlak özgürlüğe sahiplerdi. Biz ise, insanın tüm entelektüel, manevi ve maddi zenginliğinin gelişiminin yanı sıra, gözle görülür bağımsızlığın da toplumun ürünü olduğuna inanıyoruz."

- Mihail Bakunin, Paris Komünü ve Devlet Düşüncesi

“Benim kastettiğim özgürlük, (...) başkalarının özgürlüğünün başladığı yerde bitmez; aksine o noktada olumlanır ve oradan sonsuzluğa uzanır.”
- Mihail Bakunin, Tanrı ve Devlet

“Üretim araçlarından yoksun olanlar, ya da, ortak çıkarları ve duyguları paylaştıkları diğerleriyle özgürce örgütlenmek için yeterli düzeyde bir bilinç geliştirmemiş olanlar, genellikle, egemen sınıfı ya da grubu oluşturan ve insanların emeklerini kendi çıkarlarına sömürmeyi amaçlayan diğerleri tarafından kurulmuş örgütlere kaçınılmaz olarak boyun eğmek durumundadırlar.”
- Errico Malatesta, Nestor Makhno’ya mektubundan

Özgür olmanın yolunun, kendimizi toplumdan yalıtarak atomize hale gelmek değil; birbirimizin özgürlüğünü baltalamayacak ama destekleyip güçlendirecek şekilde bir araya gelerek başka türlü bir toplumsallığı var etmek olduğunu biliyoruz. Bu yüzden, özgürlüğün ve anarşizmin ancak örgütlenmekle mümkün olduğu iddiasındayız. Ancak, amaçlarla araçlar arasındaki uygunluğa verdiği önemi, anarşizmin en temel ayırt edici özelliklerinden biri olarak görüyor; sınıflı ve hiyerarşik bir topluma ait olan, onu sürdürmek için kullanılan yöntemlerin ve örgütlenme biçimlerinin özgür bir toplumun inşasında kullanılamayacağını savunuyoruz. Çünkü; bu türden yöntemlerin ve örgütlenmelerin, yansıması oldukları toplumda hakim olan ilişkileri, yani tahakküm ve sömürü ilişkilerini, sonuç olarak da sınıflı ve hiyerarşik toplumun kendisini yeniden üreteceğine inanıyoruz.

Bu yüzden; hiyerarşiye, merkeziyetçiliğe, temsile, dayatılmış bir disipline dayanan örgütlenmelerin karşısında yer alıyoruz. Başvuracağımız araçların yaratmak istediğimiz toplumu örnek alması, onunla aynı ilkelere dayanması gerektiği kanaatinde olduğumuz için; özgür anlaşmaya ve gönüllülüğe, öz-yönetime ve doğrudan demokrasiye, öz-örgütlenmeye, inisiyatif ruhuna, özdisipline ve kolektif sorumluluk duygusuna dayanan bir örgütlenmeyi savunuyoruz.

Özgür Anlaşma

Özgür anlaşma derken; herhangi bir zorlamaya ya da manipülasyona dayanmayan anlaşmayı kastediyoruz. İşçi ile kapitalist arasındaki anlaşmayı özgür bir anlaşma olarak görmediğimizi de bu bağlamda belirtmemiz gerekiyor. Çünkü, üretim ve geçim araçlarından yoksun olan işçinin yaşamını sürdürebilmek için emek gücünü kapitaliste satmak zorunda olduğunu ve birisinin çaresizliğinden faydalanılarak yapılan bir anlaşmanın özgür bir anlaşma olarak nitelenemeyeceğini biliyoruz. Aynı şekilde, özgür bir anlaşmanın ne olup ne olmadığı hakkında konuşuyorsak; devletin ve kapitalizmin biteviye ideolojik bombardımanına maruz kalan insanın yaşadığı manipülasyona ya da tüketim kültürünün ihtiyaç ve arzularımızı nasıl kontrol ettiği ve şekillendirdiği gerçeğine de gözlerimizi kapayamayacağımızı savunuyoruz.

Gönüllü Birlik

Bir araya gelişlerin gönüllülük temelinde olmasını savunurken, gönüllü bir birlikten, ancak ayrılma hakkının koşulsuz bir şekilde kabul edilmesi halinde bahsedilebileceğini de biliyoruz.

Bu yüzden, yalnız her bir bireyin değil; aynı zamanda her birliğin, komünün, bölgenin, ülkenin ve halkın da birlikten istediğinde ayrılabilme özgürlüğünü temel bir özgürlük olarak savunuyoruz. Bir cümleyle ifade edecek olursak: Anarşist olmamızdan ötürü, halkların kendi kaderini tayin edebilme özgürlüğünü koşulsuz bir şekilde kabul ediyoruz.

Doğrudan Demokrasi

Bizler temsili demokrasiyi bir aldatmaca olarak görüyoruz. Çünkü, adımıza karar verecek kişileri seçmenin bizi karar verici özneler haline getirdiğine inanmıyoruz. Bilakis, bunun, irademizi başkalarına devrederek özne olmaktan çıkmamız ve karar alma sürecinin fiili olarak dışına atılmamız anlamına geldiğini düşünüyoruz. Temsili demokrasinin, irademizin tezahür etmesinin bir aracı olmak bir tarafa, bireylerin iradelerinin "ortak irade" adı verilen soyutlama içerisinde eritilerek silinmesi anlamına geldiğini savunuyoruz. Bu yüzden; temsili demokrasiyi reddediyor ve bireylerin karar alma sürecine bilfiil, aracısız bir şekilde katılımı demek olan; bireylerin kendi adlarına konuşabildikleri ve alınacak kararlara etki etme imkanına gerçek anlamda sahip olabildikleri doğrudan demokrasiyi savunuyoruz.

Özyönetim

Demokratik merkeziyetçilik diye adlandırılan türü de dahil olmak üzere, merkeziyetçiliğin her türlüsünün yerellerin merkeze tabi hale gelerek karar alıcı özne olma vasıflarını kaybetmeleriyle, ve bunun paralelinde kaçınılmaz olarak, inisiyatif ruhlarını ve dinamizmlerini yitirmeleriyle sonuçlanacağına inanıyoruz. Bu yüzden her türlü merkeziyetçiliği reddediyor ve her yerelin kendisi ile ilgili kararları kendisi alması demek olan özyönetimi savunuyoruz. Ancak, her yerelin kendi özyönetimine sahip olmasından; yerellerin işbirliğinden, koordinasyondan ve dayanışmadan uzak olduğu, birbirinden yalıtık bir şekilde bulunduğu bir durumu anlamıyoruz. Bizim savunduğumuz; işbirliği, koordinasyon ve dayanışmanın, bir merkezin emir ve dayatmalarıyla değil; yerellerin özgür anlaşma ve gönüllü birlik temeline dayanan bir konfederasyon şeklinde bir araya gelmeleri aracılığıyla gerçekleştirilmesidir.

Öz-örgütlenme

> *"İnsanların, ancak kendi hayatlarına sahip çıktıkları, toplumu resmi tahakkümden ve vesayetten arınmış bir biçimde, bağımsız ve bütünüyle özgür birlikler yoluyla örgütledikleri zaman mutlu ve özgür olabileceklerine inanıyoruz."*
>
> *- Mihail Bakunin, Devlet ve Anarşi*

Anarşist bir örgütlenmenin amacı, tahakküm altında olanların ve sömürülenlerin kendisini takip ederek kurtuluşa erişeceği bir önderlik meydana getirmek olamaz. Başkalarını temsil etme iddiasına; başkaları adına konuşmaya ve karar vermeye temelden karşı olan anarşizmin savunduğu örgütlenme; ancak öz-örgütlenme olabilir. Öz-örgütlenme derken kastımız; insanların kendi meselelerinin çözümünü ve hayatlarının örgütlenmesini başkalarına ihale etmeyip bunun için bizzat inisiyatif almaları ve örgütlenmeleri; tahakküm ve sömürü altındaki her bir kesimin öznelerinin,

kendi sorunlarının ve ihtiyaçlarının özgünlüğüne göre kendi örgütlenmelerini ve bağımsız mücadelelerini meydana getirmeleridir. Bu durum, anarşistlerin hiçbir şey yapmadan durup ezilenlerin ve sömürülenlerin kendi kendilerini örgütlemelerini bekleyecekleri anlamına gelmez. Anarşistler, kendilerinin özne oldukları alanlarda kendi adlarına örgütlenirken, diğer insanlarlarla da onların kendi örgütlenmelerini var edebilmeleri için samimi bir dayanışma ilişkisi içerisinde olmalı, bunun için ellerindeki imkanları seferber etmelidirler. Öz-örgütlenmeden yana olmamız, farklı özgürlük mücadelelerinin birbirinden yalıtık bir halde bulunmalarını savunduğumuz şeklinde de anlaşılmamalıdır. Bilakis, biz, her birimiz özgür olana kadar hiçbirimizin özgür olamayacağını ve hiçbir özgürlük mücadelesinin diğerlerinden yalıtık bir şekilde başarıya ulaşamayacağını savunuyor; bu yüzden, farklı özgürlük mücadelelerinin, bağımsızlıklarını muhafaza ederken, birbirleriyle sürekli ve güçlü bir dayanışma içerisinde bulunmaları gerektiğine inanıyoruz.

İnisiyatif Ruhu

"Bireylerde ve gruplarda inisiyatif ruhunu uyandıracak olanlar, onların karşılıklı ilişkilerinde bu ilkelere dayanan bir eylem ve bir yaşam yaratmayı başaracak olanlar, çeşitliliğin, hatta çatışmanın yaşam olduğunu, tektipliliğin ise ölüm demek olduğunu anlayanlar yalnızca gelecek yüzyıllar için değil, ama açıkça gelecek devrim için çalışmış olacaklardır."
- Pyotr Kropotkin, Anarşi - Felsefesi/İdeali

Hiyerarşik ve merkezi örgütlenmeler inisiyatif ruhunu öldürür. Çünkü böyle örgütlenmelerde bireylerden ve yerellerden beklenen, genellikle ve son tahlilde; inisiyatif alan aktif özneler olmaları değil, itaat etmeleridir. Yerellerin ve bireylerin inisiyatif alan aktif özneler olmaları; disipline ve örgütlülüğe zarar veren bir durum olarak görülür. Anarşizm ise, tüm örgütlenmelerin ortak unsuru, hayatın ve toplum yaşamının zorunlu kıldığı bir olgu olan işbölümünün, birilerinin görevleri ve sorumlulukları atamasıyla ya da buyurmasıyla değil; bireylerin özgürce inisiyatif almasıyla gerçekleştiği bir toplumu ve örgütlenme şeklini öngörür. Anarşizm için, inisiyatif ruhu, örgütlenmenin çok temel bir unsurunu meydana getirmektedir. Çünkü, eğer kararları verenler merkezi otorite, komiteler, şefler, liderler olmayacaksa ama buna rağmen örgütlenmeye ve hayatı örgütlemeye; ortak çıkarlarımızın, özlemlerimizin ve eğilimlerimizin gerçekleştirilmesi için çabalamaya devam edeceksek, inisiyatif alan insanlar olmak dışında bir çaremiz yoktur. Bundan dolayı; anarşist bir örgütlenmenin gücü ve etkisi barındırdığı inisiyatif ruhu nispetinde olacak, inisiyatif ruhundan yoksunluk ise örgütlenme kabiliyetinin zayıflığıyla ve anarşist ilkelerden uzaklaşılmasıyla sonuçlanacaktır.

Özgür inisiyatif temelinde kendi özgür örgütlenmelerimizi meydana getirememiz; egemenlerle olan mücadelemizi zayıf ve etkisiz kılacak; egemenlerin örgütlerine, yani ayrıcalıklı bir azınlık lehine çoğunluğun sömürülmesi amacına hizmet eden örgütlere tabi hale gelmemize yol açacaktır.

Bunun yanı sıra, otoriter bir örgütlenme inisiyatif ruhunun ölmesine sebep olacağı gibi, inisiyatif ruhunun eksik olduğu bir örgütlenme de otoritelerin ortaya çıkmasıyla karşı karşıya kalacaktır. İnisiyatif alma sorumluluğunu göstermeyenler, sadece kişilerin otoriterleşme eğilimlerinin gerçekleşmesine imkan vermekle kalmış olmayacaklar; aynı zamanda, sorumlulukları üzerine yığdıkları kişilerin otorite haline gelmelerine bizzat sebep olacaklardır. İnisiyatif ruhunun yaygın bir özellik olmadığı bir örgütlenmede, bu durumdan dolayı, daha fazla sorumluluk almak durumunda kalanlar, belki de bunun olmaması için gösterdikleri tüm çabaya rağmen, kendilerini otoriteye dönüşmüş halde bulabileceklerdir.

Ayrıca, inisiyatif alan insanların azlığının birilerinin üzerine ölçüsüz şekilde daha fazla iş düşmesine sebep olması, daha fazla sorumluluk almak durumunda kalan kişilerin bir nevi sömürülmesi anlamına gelecektir. Anarşizm herkesin yapabildiği kadarını yapmasını öngörse de, sorumsuzluğumuz sebebiyle işlerin az sayıda insanın üzerine yığılması; herkesin yapabildiğini yapması demek değildir. Birilerinin rahatı ve boş zamanı uğruna kimsenin emeğinin ve zamanın sömürülmediği bir toplum için çabalıyorsak, örgütlendiğimiz insanların zamanını, emeğini ve enerjisini de gözetmemiz gerekir.

Özdisiplin

"İnanıyorum ve her zaman inandım ki, özgürlük anlayışında sorumluluğun varlığı açıktır. Disiplinin kaçınılmaz olduğunu düşünüyorum, fakat bu, güçlü dayanışma duygularından ve kolektiflik fikrinden esinlenen özdisiplin olmalıdır."
- Buenaventura Durruti

Tıpkı inisiyatif ruhunun yokluğu gibi, disiplinsizliğin de örgütlenme kabiliyetinden yoksun olmak anlamına geldiği kanaatindeyiz ve örgütlü olmadan özgür de olamayacağımızı bildiğimizden dolayı, anarşistler olarak disiplini savunmamamızın mümkün olmadığını düşünüyoruz. Bu yüzden, biz, disiplinin bizatihi kendisine değil, kaynağı korku ve zor olan dayatılmış disipline karşı çıkıyor ama diğer insanlara karşı duyduğumuz saygıdan ve sorumluluktan, amaçlarımıza ve mücadelemize verdiğimiz önemden kaynak alan özdisiplini özgür anlaşma, gönüllü birlik ve inisiyatif ruhu ile birlikte anarşizmin temel unsurlarından biri olarak görüyoruz.

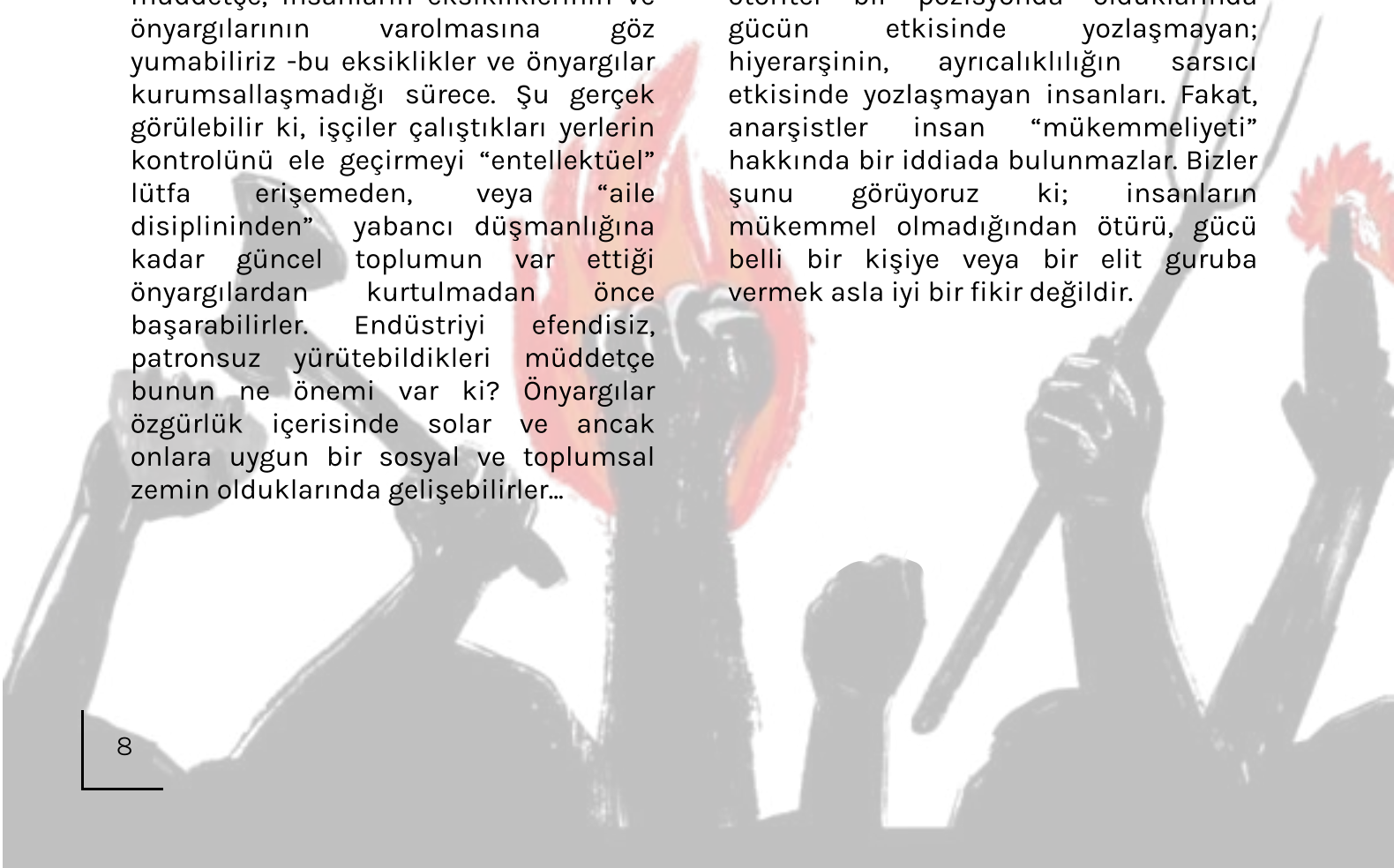
ANARŞİZM, İŞLEMESİ İÇİN “MÜKEMMEL” İNSANLARI MI GEREKTİRİR?

Hayır. Anarşi bir ütopya veya mükemmel bir toplum anlamına gelmez; anarşist bir toplum, insanlıkla alakalı bütün problemlerle, umutlarla, korkularla birlikte bir “insan” toplumu olacaktır. Anarşistler, anarşizmin işleyebilmesi için anarşist bir toplumun “mükemmel” insanlardan oluşması gerektiğini düşünmezler, sadece özgür olmaları gerektiğini düşünürler. Christie ve Meltzer’dan aktaracak olursak:

“Devrimci sosyalizmle (mesela anarşizm) alakalı yaygın bir yanılgı, onun işçilerin idealleştirilmesi olduğu ve (böylece) salt işçilerin güncel hatalarının ifadesinin yapılmasının da sınıf mücadelesinin bir çürütmesi olduğu görüşüdür... özgür bir toplumun etik veya ahlaki mükemmeliyet olmadan varolabilmesi ahlaki olarak pek akla yatkın durmuyor. Fakat varolan toplumun yıkılması sözkonusu olduğu müddetçe, insanların eksikliklerinin ve önyargılarının varolmasına göz yumabiliriz -bu eksiklikler ve önyargılar kurumsallaşmadığı sürece. Şu gerçek görülebilir ki, işçiler çalıştıkları yerlerin kontrolünü ele geçirmeyi “entellektüel” lütfa erişemeden, veya “aile disiplininden” yabancı düşmanlığına kadar güncel toplumun var ettiği önyargılardan kurtulmadan önce başarabilirler. Endüstriyi efendisiz, patronsuz yürütebildikleri müddetçe bunun ne önemi var ki? Önyargılar özgürlük içerisinde solar ve ancak onlara uygun bir sosyal ve toplumsal zemin olduklarında gelişebilirler...

Dediğimiz şu ki...hayat yukarıdan bir otorite empoze edilmeden devam edebildiğinde, ve empoze edilmiş otoritenin, emeğin onun hizmetinden çekilmesiyle hayatta kalamadığında otoriteryanizmin yarattığı önyargılar da yokolacaktır. Bu tür önyargılar için eğitimin özgür işleyişinden başka bir tedavi yoktur.”

Yine de, açıktır ki özgür bir toplumun hem kendi hem de başkalarının bireysellikleri ve ihtiyaçarıyla uyum halinde olan insanlar yaratacağını, dolayısıyla da bireysel çatışmaları azaltacağını ve geriye kalan çatışmaların ise jüriler, ortak tanınan üçüncü şahıslar, veya komünite ve çalışma yeri tartışmalarıyla çözülebileceğini düşünüyoruz. “Anarşizm insan doğasına terstir” argümanında olduğu gibi, anarşizme karşı çıkanlar genelde “mükemmel” insanları varsayarlar: otoriter bir pozisyonda olduklarında gücün etkisinde yozlaşmayan; hiyerarşinin, ayrıcalıklılığın sarsıcı etkisinde yozlaşmayan insanları. Fakat, anarşistler insan “mükemmeliyeti” hakkında bir iddiada bulunmazlar. Bizler şunu görüyoruz ki; insanların mükemmel olmadığından ötürü, gücü belli bir kişiye veya bir elit guruba vermek asla iyi bir fikir değildir.

Dikkate alınmalıdır ki, anarşizmin “yeni” (mükemmel) insanlar gerektirdiği fikri sıklıkla anarşizme karşı çıkanlar tarafından, onun itibarını sarsmak amacı güdülerek dile getirilir (ve , genelde, kapitalist üretim ilişkilerinin ve hiyerarşik otoritenin korunmasını gerekçelendirebilmek için). Sonuçta, insanlar mükemmel değildir ve muhtemelen de asla olmayacaklardır. Bu kişiler, bir hükümetin düştüğü her örneği ve bunun sonucunda ortaya çıkan kaosu bahane ederek anarşizmin gerçekçi olmadığını düşünerek anarşizmi reddederler; medya, “hukuk ve düzen” bozulduğunda ve yağma olduğunda bir ülkenin “anarşiye” düştüğünü ilan etmeyi çok sever.

Anarşistler bu argümandan pek etkilenmezler. Argümana hızlı bir bakış bile, neden anarşizmi kötüleyenlerin anarşistlerin olmadığı bir anarşist toplumu varsaymak gibi temel bir hata yaptıklarını gösteriyor! Söylemeye gerek bile pek yok ki; otorite ve devletçilik ihtiyacı olan insanlardan bir araya gelmiş bir “anarşi” tekrar otoriter olmaya dönecektir. Çünkü, eğer devlet yarın yıkılsa bile eski “yıkılmış” sistem tekrar oluşacaktır çünkü “devletin gücü kendisinden değil, ona o gücü veren halktan gelir. Bir tiran süperman olmayıp bir aptal olabilir. Onun gücü kendisinden gelmez, onun gücü insanların ona itaat etmenin doğru olduğu konusundaki hatalı inançlarından gelir. Bu batıl inanç varolduğu sürece bir ‘kurtarıcının’ gelip onun başını kesmesi anlamsızdır; insanlar kendilerine yeni bir tiran yaratırlar, çünkü kendileri dışında başka bir şeye dayanmaya/inanmaya alışmışlardır.”

[George Barrett, Objections to Anarchism, p. 355].

Alexander Berkman bu konuda şöyle der:

“Sosyal kurumlarımız belirli fikirler üzerine kuruludur; bu fikirlere genellikle güvenildiği sürece üzerlerinde inşa edilen kurumların güvenli olduğuna inanılır. Hükümet güçlü kalır çünkü insanlar siyasi otoritenin ve yasal zorlamanın gerekli olduğunu düşünürler. Böyle bir ekonomik sistem yeterli ve adil kabul edildiği sürece kapitalizm devam edecektir. Günümüzün kötü ve baskıcı koşullarını destekleyen bu fikirlerin zayıflaması, hükümetin ve kapitalizmin nihai çöküşü anlamına gelecektir.” [What is Anarchism?, p. xii]

Başka bir deyişle, anarşinin yaratılabilmesi ve hayatta kalabilmesi için anarşistlere ihtiyacı vardır. Ancak bu anarşistlerin mükemmel olmaları gerekmez, sadece kendilerini, kendi çabalarıyla emir ve itaat ilişkilerinin ve kapitalist mülkiyet haklarının gerekli olduğuna dair batıl inançtan arındırmış olan kişiler olmaları gerekir. Anarşinin "mükemmel" insanlara ihtiyacı olduğu fikrindeki örtük varsayım, özgürlüğün verildiği, yani alınmadığıdır; bu nedenle bu noktadan sonra, bariz olan, “mükemmel” insanlar gerektiren bir anarşinin başarılı olamayacağı sonucuna varılır (çünkü özgürlük verilmeyecektir). Fakat bu argüman öz-örgütlülüğe ve kendini özgürleştirmeye olan ihtiyacı es geçer. Anarşistler için, “tarih yönetenler ve yönetilenler, baskılananlar ve baskılayanlar arasındaki savaşımdan ibarettir.” [Peter Kropotkin, Act for Yourselves, p. 85]. Fikirler mücadele sürecinde ve aracılığıyla değişir, ve sonuç olarak baskı ve sömürüye karşı mücadelede sadece dünyayı değil, aynı zamanda kendimizi de değiştiririz. Yani, kendi yaşamları, toplulukları ve gezegeni için sorumluluk alabilen insanları yaratan; anarşiyi mümkün kılıp, özgür bir toplumda eşit olarak yaşayabilen insanları yaratan şey özgürlük mücadelesinin kendisidir.

Yani, bir hükümet/devlet ortadan kalktığında sıklıkla ortaya çıkan kaos, anarşi olarak adlandırlamayacağı gibi aslında anarşizme karşı bir argüman/ örnek olarak da kullanılamaz; çünkü bu durum, sadece anarşist bir toplum yaratmak için gerekli ön koşulların mevcut olmadığı anlamına gelir. Anarşi, dış etkilerin değil, toplumun kalbindeki kolektif mücadelenin ürünü olacaktır. Ayrıca, anarşistlerin böyle bir toplumun "bir gecede" ortaya çıkacağını düşünmediğini, bunun yerine, anarşist bir sistemin yaratılmasını bir olay olarak değil, bir süreç olarak gördüğünü belirtmeliyiz. Anarşizmin nasıl işleyeceğine dair ayrıntılar ise, deneyimler ve nesnel koşullar ışığında zamanla gelişecek, hemen mükemmel bir biçimde ortaya çıkmayacaktır.

Bu nedenle, anarşistler, anarşizmin çalışması için "mükemmel" insanların gerekli olduğu sonucuna varmazlar, çünkü anarşist "insanlığı özgürleştirmeye yönelik ilahi bir misyona sahip bir kurtarıcı değildir, ama o, özgürlüğe doğru mücadele eden insanlığın bir parçasıdır." Şu şekilde de denilebilir ki, ”o zaman, eğer bir Anarşist Devrim, deyim yerindeyse, dışsal bazı araçlarla hazır olarak tedarik edilip halka dayatılabilseydi, onu reddedecekleri ve eski toplumu yeniden inşa edecekleri doğrudur. Öte yandan halk, özgürlük fikirlerini geliştirirse ve tiranlığın son kalesi olan hükümetten kendileri kurtulursa, o zaman gerçekten de devrim kalıcı olarak başarılacaktır.” [George Barrett, Op. Cit., p. 355].

Fakat bu, anarşist bir toplumun herkes anarşist olana kadar beklemesi gerektiği anlamına asla gelmez. Örneğin, zengin ve güçlülerin birdenbire hatalarını görmeleri ve gönüllü olarak ayrıcalıklarından vazgeçmeleri de pek olası değildir; büyük ve büyüyen bir anarşist hareketle karşı karşıya kalan yönetici elit, toplumdaki konumunu savunmak için her zaman baskıyı kullanmıştır. Örneğin, İspanya ve İtalya'da faşizmin kullanılması, kapitalist sınıfın batabileceği derinlikleri gösteriyor. Anarşizm, iktidardaki azınlıkların muhalefeti karşısında, onlarla halkın savaşımı dolayımında yaratılacaktır ve sonuç olarak, otoriteyi yeniden yaratma girişimlerine karşı halkın ve anarşinin kendini savunması gerekecektir.

Anarşistler, herkesin anarşist olmasını beklemek yerine, mücadelemizi, baskı ve sömürüye maruz kalanları her ikisine de direnme gücüne sahip olduklarına ve nihayetinde her ikisine de neden olan toplumsal kurumları yok ederek son verebileceklerine ikna etmeye odaklamamız gerektiğini savunurlar. Malatesta'nın iddia ettiği gibi, “kitlelerin doğrudan eylemiyle toplumsal organizmada radikal bir değişilik yaratmak olan görevimizde başarıya ulaşmak için, yeterli güçte bir kuvvet oluşturmak için, kitlelerin desteğine ihtiyacımız var, onlara daha yakın olmalıyız, onları oldukları gibi kabul etmeliyiz ve onların saflarından onları mümkün olduğu kadar 'ileriye itmeye' çalışmalıyız.” [Errico Malatesta: His Life and Ideas, pp. 155–6]. Bu, ilk başta bir azınlık tarafından benimsenmiş olan, fakat halk arasında git gide de yaygınlaşan, anarşizme doğru hızlı bir evrimi mümkün kılacaktır, ve bu gidişatta azınlık (anarşizmi benim-seyen), büyük bir kitle, halk olacaktır, ve bu büyük kitle devlete ve özel mülkiyete karşı ayaklanıp anarşist komünizme doğru yol alacaktır. [Kropotkin, Words of a Rebel, p. 75] .

Anarşistlerin fikirlerimizi yaymaya ve anarşizmi savunmaya verdikleri önem bundandır. Bu, kapitalizmin ve devletin adaletsiz-liklerini sorgulayanlardan bilinçli anarşistler yaratır.

Bu sürece hiyerarşik toplumun doğası ve ona tabi olanlarda doğal olarak geliştirdiği direnç yardımcı olur. Anarşist fikirler mücadele yoluyla kendiliğinden gelişir. Anarşist örgütler genellikle her hiyerarşik sisteme damgasını vuran baskı ve sömürüye karşı direnişin bir parçası olarak yaratılır ve potansiyel olarak birkaç toplumun çerçevesi olabilirler. Liberter yapıların yaratılması, her durumda, her zaman bir olasılıktır. Bir halkın deneyimleri, onları anarşist sonuçlara, yani devletin zengin ve güçlü bir azınlığı korumak ve çoğunluğu güçsüzleştirmek için var olduğu bilincine doğru itebilir; devlet sınıflı ve hiyerarşik bir toplumu sürdürmek için gerekli olsa da, toplumu örgütlemek için gerekli değildir ve bunu herkes için adil bir şekilde yapamaz da. Ama devletin bunu yapamayacak olması, bunun mümkün olmadığı anlamına gelmez, bu mümkündür. Bununla birlikte, bilinçli bir anarşist mevcudiyet/örgütlülük olmadan, herhangi bir liberter eğilimin, kitleler üzerinde siyasi güç arayan partiler veya dini gruplar tarafından kötüye kullanılması ve nihayetinde yok edilmesi muhtemeldir (Rus Devrimi bu sürecin en ünlü örneğidir). Bu nedenle de anarşistler mücadeleyi etkilemek ve fikirlerimizi yaymak için örgütlenirler. Çünkü, ancak anarşist fikirler "baskın bir etki elde ettiğinde" ve "nüfusun yeterince büyük bir bölümü tarafından kabul edildiğinde", "anarşiye ulaşmış veya anarşiye doğru bir adım atmış" olacağız. Çünkü anarşi “halkın isteklerine karşı empoze edilemez”. [Malatesta, Op. Cit., p. 159 and p. 163].

Sonuç olarak, anarşist bir toplumun yaratılması, insanların mükemmel olmasına değil, büyük bir çoğunluğun anarşist olmasına ve toplumu liberter bir tarzda yeniden düzenlemeyi istemesine bağlıdır.

Bu, bireyler arasındaki çatışmayı ortadan kaldırmayacak veya bir gecede tam olarak oluşturulmuş bir anarşist toplum yaratmayacak, ancak geriye kalan her türlü önyargı ve anti-sosyal davranışın kademeli olarak ortadan kalkması için zemin hazırlayacaktır.

Dipnot

Bu yazı An Anarchist FAQ’dan çevrilmiştir, theanarchistlibrary.org’dan pdf’in orjinaline ve daha pek çok önemli yazıya ulaşabilirsiniz.

@MerdivenNobeti

MEKAN VE POLİTİKA: NÖBET VE İŞGAL EYLEMLERİ

Politik mücadele, içkin olarak mekansal bir mücadeleyi de barındırır. Sadece savaşların gerçekleştiği, tek görevi bireylerin mücadelesi için alan açmak olan boş bir meydan olarak değil; bunun da ötesinde, doğrudan politik ve sosyal yapıların yeniden üretimine katkı sağlayan yapılar olarak, politik mücadelenin bir parçasıdırlar. Mekanlar kendilerinden politik yapılardır ve politik gerçekliğin yeniden üretilmesinde doğrudan görev alırlar. Bu nedenledir ki devlet, henüz erişemediği mekanları işgal etme, dönüştürme ve buradan hareketle yeni bir sosyo-politik gerçeklik yaratma gayretindedir.

Mekan ve politika ilişkisine dair yakın dönemdeki en net örneklerinden biri belki de Gezi Parkı ve Taksim Meydanıdır. Taksim Meydanı bir savaşım alanıdır. Bu savaşım kimin nereyi kontrol altında tuttuğundan da öte; doğrudan mekanın yeniden tahayyülü ve mekan üzerinden yeni bir toplumsallık inşaa etmek üzerine bir savaşımdır. Park yerine Topçu Kışlası veya bir AVM; meydan yerine bir camii; işçi-emekçi mitingleri yerine polis barikatları ve bunların taşıdığı tüm anlamlarla birlikte, Taksim Meydanı ve Gezi Parkı'nı yeniden yaratmak üzerine 2013 yılından beri süren bir mücadele var.

Yerelde ise ODTÜ, bütünüyle böyle bir mücadele alanı. Sermaye ve devletin bu savaşım içerisinde izlediği politikalar, son dönemlerini ODTÜ'de geçirmiş olanlar için doğrudan hissedebildiğimiz gerçeklikler. Devlet, sermaye ve "devlet ve sermaye işbirliği"nin, ODTÜ ve ODTÜ içindekiler için sahip olduğu farklı politik ve mekansal tahayyül, bu tahayyülün gerçekliğe kavuşması için sürekli bir uğraşı da beraberinde getiriyor.

Teknokent'te son dönemde meydana gelen genişleme ve inşaatlar, "Malazgirt Bulvarı", Rant yolu ve Yargıtay binası gibi büyük çaplı, ODTÜ'nün mekansal karakterini değiştirme potansiyeline sahip yapılaşmalar da bu uğraşın birer parçası olarak görülebilir. Burada vurgulanması gereken, bu yapılaşmaların sadece ODTÜ'nün otonomisine

karşı yapılan müdahaleler olarak değil, aynı zamanda ODTÜ'nün sosyo-politik yapısına karşı farklı bir mekansal karakter ve politik gerçeklik yaratma çabası olarak da yorumlanması gerektiğidir. Örneğin, Teknokent sadece bir binalar toplamı değil, ayrıca spesifik bir sosyal ve ekonomik ilişkilenmenin icra edildiği bir mekandır. (Bu ilişkilenmenin ne tarz değerlere hizmet ettiği konusuna girmeyeceğim ama şunu özellikle belirtmekte fayda var ki, Teknokent içerisinde faaliyet gösteren firmalardan bazıları aynı zamanda bölgedeki savaş sanayisinin en büyük elemanları.)

Büyük çaplı inşaatlarla mekanın yeniden tahayyülü dışında, daha az gözle görülür ama en az diğerleriyle aynı ölçüde hissedilebilir bir müdahale de söz konusu. Çoğu zaman doğrudan kalıcı yapılar manasına gelmeyen bu müdahaleler, bazen geçici yapılar, bazen de çeşitli kısıtlamalar vasıtasıyla mekanın yeniden tahayyülünde bir adım oluyor. Devrim'in Koç Fest adı altında sermayeye açılması, öğrencilere kapatılması ve şenliklerin iptal edilmeye çalışılması gibi hafızalarda yer edinmiş müdahale girişimleri de bu açıdan birer örnek oluşturuyor ve iktidarın mekana ve dolayısıyla insana tahakküm girişimlerini çeşitlendiriyor.

Son birkaç yıl içinde ODTÜ'de gerçekleşen iki farklı mekansal mücadeleden ise öğrenebileceğimiz farklı bir şeyler var. Bunlardan ilki, ODTÜ arazisi içerisinde bir kıyımla birlikte, kampüs ortasında iktidarın kendi politikalarını propaganda etmek için araç olarak kullanmak amacıyla bir KYK yurdu yapmaya çalışmasıyla bir direnişe dönüşen Kavaklık; ikincisi ise iktidarın LGBTİQAA+ politikalarının güdümünde gerçekleşen, öğrenciler tarafından tekrar renklendirilişinin ardından ODTÜ kayyum yönetimi tarafından üzeri kapatılan Gökkuşağı Merdivenleri ve çevresinde gelişen direniştir. Mekan üzerinden şekillenen bu iki mücadelede de mekanın politikliğini net bir şekilde gözlemleyebiliyoruz. Ama bu mücadeleleri mekansallık açısından özellikle tartışmaya değer kılan bir nokta var; bu iki mücadelenin de iktidar tarafından gelen müdahaleye karşı bir karşı-müdahaleye, farklı bir toplumsal düzenin yaratıldığı nöbet ve "işgal" eylemlerine dönüşmüş olmasıdır.

Eğer ki söylediğimiz gibi mekan, politik gerçekliğin yeniden inşasında doğrudan görev alıyorsa, o zaman nöbet ve işgal eylemleri mekanın yeniden tahayyülü ile birlikte, küçük çaplı da olsa radikal bir biçimde yeni bir toplumsallığın ve politik düzenin inşaa edildiği yerlerdir. Keza, bu eylemliliklerde bulunmuş insanlar için bu, net bir şekilde hissedilen bir durumdur. Tahakkümcü bir müdahaleye karşı gelişen eylemlilikler, müdahale öncesi durumun normalinin de dışına çıkarak, bir araya gelen insanlarla birlikte radikal bir direniş, dayanışma ve mücadele meydanına dönüşür.

"Yüreğimizde yeni bir dünya taşıyoruz. Şimdi, şu anda bu dünya büyümekte."
- Buenaventura Durruti

ANARŞİZM: FEMİNİST BAĞLANTI

Peggy Kornegger

İlk olarak 1975 yılında "İkinci Dalga" isimli feminist dergide yayınlanan Peggy Kornegger'in "Anarşizm: Feminist Bağlantı" yazısının bir kısmını burada paylaşıyoruz. Kendisi anarko-feminist bir duruşu benimseyen Kornegger'in bu yazısı hem anarşizmin genel teorik çerçevesine hem de anarko-feminizme dair önemli anlatımlar içermekte olup anarşizm ve feminizm bağlantısının ele alındığı yazının ikinci kısmı fanzinin ikinci sayısında yer alacaktır. Belirtilmelidir ki; Kornegger'ın metni ikinci dalga feminizmine ait bir metin olduğundan ötürü feminizmin öznesinin salt kadınlar olarak tanımlandığı bir anlayış çerçevesinde betimlenir.* ***Metni kıymetli bulmakla birlikte biz kesişimsel bir feminizm anlayışını benimsiyor olmamız dolayısıyla, feminizmin öznesinin sadece kadınlar olamayacağını; lubunyaların da en az kadınlar kadar feminizmin öznesi olduğunu savunuyoruz. Yine feminizme keşisimsel yaklaşımımızın bir sonucu olarak; feminizmin kendisini salt kadınların ve lubunyaların özgürleşmesi meselesiyle de sınırlayamacağını; tüm özgürlük mücadelelerini benimseyen, onlarla içerme ve dayanışma ilişkisi içerisinde bulunan bir yerde durması gerektiğini savunuyoruz.*

On bir yıl önce Illinois'nin küçük bir kasaba lisesinde okurken, "anarşizm" kelimesini hiç mi hiç duymamıştım. En fazla, anarşinin "kaos" anlamına geldiğini biliyordum. Sosyalizm ve komünizme gelince, tarih derslerinde bunlarla faşizm –akla Hitler'i, toplama kamplarını ve bizimki gibi özgür bir ülkede asla olmayan her türden korkunç şeyi getiren bir kelime– arasında hiçbir fark olmadığı mesajı bir şekilde aktarılmıştı. Bana öğretilen geleneksel basit ve yatıştırıcı Amerikan siyasetinin sıkıcı laf salatalarını yalayıp yutmuştum: ılımlılık, taviz, tel örgülerle çevirme, harika çocuk Chuck Percy. Dersimi iyi öğrenmiştim: Aldığım tüm "eğitimi" biçimlendiren önyargı ve çarpıklığı fark etmem yıllarımı aldı. "İnsanlık" (beyaz insanlığın) tarihi sadece bu anlama geliyordu: Bir kadın olarak vekalet verilmiş bir varlık alanına sürgün edilmiştim. Bir anarşist olarak hiçbir şekilde yoktum. Geçmişin tamamı (ve böylece geleceğin tüm imkanları) benden çalınmıştı. Birbirleriyle bağlantısız olan siyasi dürtü ve eğilimlerimin ortak bir çerçeveyi paylaştığını ancak yakın dönemde keşfettim –yani, anarşist ya da özgürlükçü düşünce geleneğini. Uzun yıllar renk körü olan birinin birden kırmızıyı görmesi gibi.

Benim ilk anarşizm terimimi Emma Goldman sağladı:

"Öyleyse anarşizm, insan aklının dinin tahakkümünden, insan bedeninin mülkiyetin tahakkümünden, hükümetin prangalarından ve koyduğu sınırlardan özgürleşmesini amaçlar. Anarşizm, gerçek toplumsal zenginliği üretmek amacıyla özgür bireylerin bir araya gelmesine dayanan bir toplumsal düzeni; bireysel arzu, zevk ve eğilimlere göre, her insanın yeryüzüne özgürce erişimini ve yaşamın tüm gerekliliklerinden tam anlamıyla zevk almasını güvence altına alan bir düzeni amaçlar."[1]

Çok geçmeden, anarşizm ile radikal feminizm arasında zihinsel bağlantılar kurmaya başladım. Bu alanda diğerleriyle bir bağlantı kurma biçimi olarak bazı algılarımı yazmak bana çok önemli gelmeye başladı, heyecan hissettiğim konu anarşist feminizmdi. Bizim aramızda bölünmelere ve yanlış anlamalara yol açan bariyerlerin bir kısmını yıkmak için vizyonumuzu diğerleri ile paylaşmak önemli görünüyor. Kendimi bir anarko-feminist olarak adlandırsam da bu terim kolay bir şekilde sosyalizm, komünizm, kültürel feminizm, lezbiyen özerkçiliği ya da diğer çok sayıda politik etiketi içerir. Su Negrin'in yazdığı gibi: "Hiçbir politik şemsiye benim bütün ihtiyaçlarımı kapsayamaz."[2] Düşündüğümüzden çok daha fazla ortak noktamız var. Burada kendi tepkilerim ve algılarım üzerine yazıyor olsam da yaşamımın ya da düşüncelerimin diğer kadınlarınkinden uzak olduğunu sanmıyorum. Aslında, Kadın Hareketi konusundaki en güçlü inançlarımdan birisi de inanılmaz bir ortaklık vizyonu paylaşıyor olduğumuzdur. Benim bu vizyona katılımım, tanımlayıcı önermeler ya da sert yanıtlar önermek değil, daha ziyade hem bize canlılık kazandıracağını hem de sürekli olarak bireysel-ve-kolektif büyüme ve evrim/devrim sürecine katkı yapacağını umut ettiğim olanakları ve değişebilir bağlantıları sunmaktır.

Anarşizm Gerçekte Ne Anlama Gelir?

Anarşizm uzunca süredir o kadar yerilmiş ve yanlış yorumlanmıştır ki, belki de işe onun ne olduğunu ve ne olmadığını açıklamakla başlamak en önemli şey olabilir. Muhtemelen anarşizm hakkında en yaygın klişe, onun yolu üzerindeki herkesi ve her şeyi yıkmaya hazır yanan bir bomba ya da siyah bir pelerin arkasına gizlenmiş kötü görünümlü bir kişi görüntüsüdür. Bu görüntü, siyasi görüşleri ne olursa olsun insanların çoğunda korku ve uzak durma eğilimi yaratır; sonuçta anarşizm, iğrenç, şiddet yanlısı ve aşırı olarak kovulmuştur. Başka bir yanlış anlama, anarşistin pratik olmayan ve önemsiz, somut gerçekliğe hiç dokunmayacak olan ütopyacı soyutlamalarla ilgilenen bir idealist olduğudur. Sonuç: anarşizm bir kez daha kovulmuştur, bu sefer "imkânsız bir rüya" olarak.
Bu imgelerden ikisi de doğru değildir (her ne kadar anarşist suikastçıların ve idealistlerin var olduğu doğru olsa da - sağ ya da sol pek çok politik harekette olduğu gibi). Neyin doğru olduğu tabii ki bir kimsenin referans aldığı çerçeveye dayanır. Tıpkı farklı türde sosyalistlerin olması gibi, farklı türlerde anarşistler de vardır. Benim burada söz konusu edeceğim konu, neredeyse özgürlükçü (yani otoriter olmayan) sosyalizme özdeş gördüğüm komünist anarşizm hakkında olacaktır. Etiketler çok kötü biçimde kafa karıştırıcı olabilir, bu nedenle, terimi açıklığa kavuşturma umuduyla, anarşizmi üç temel ilkeyi kullanarak tanımlayacağım:

- **Otorite, hiyerarşi ve hükümeti ortadan kaldırma inancı**

Anarşistler, insanın insan üzerinde ve devletin topluluk üzerinde kurduğu iktidarın (ele geçirilmesi yerine) dağıtılmasını isterler.

[1] Emma Goldman, "Anarchism: What It Really Stands For," Red Emma Speaks (Vintage Books, 1972), s. 59.
[2] Su Negrin, Begin at Start (Time Oiange Press, 1972), s. 128.

Çoğu sosyalist, bir işçi sınıfı hükümeti ve nihayetinde "devletin sönümlenmesini" isterken, anarşistler araçların amaçları yarattığına, yani güçlü bir devletin kendini daimî kıldığına veya kendi kendisini yenileyebileceğine inanırlar. Anarşizmi gerçekleştirmenin tek yolu (anarşist teoriye göre) kolektif ve anti-otoriter biçimlerin yaratılması ile olur. Süreci, devrimin amaçlarından ayırmak, baskıcı yapı ve biçimin daimî kılınmasını sağlamaktır.

- **Hem bireyselliğe hem de kolektifliğe duyulan inanç**

Bireysellik, komünist düşünce ile çelişmez. Ancak, diğerlerinin ihtiyaçlarını önemsemeyen ve rekabeti teşvik eden "aşırı bireyselcilikler" ile diğerlerinin özgürlüğünü ihlal etmeden özgürlüğü içerimleyen gerçek bireyselcilik arasında bir ayrım yapılmalıdır. Özellikle bu, sosyal ve politik örgütlenmeler anlamında – karar almanın "temsilciler" veya "liderler"in eline değil, grup, topluluk ya da fabrikadaki tüm herkese verilmesini sağlayan yapıların yaratılması yoluyla- bireysel inisiyatifler ile kolektif eylemlerin dengelenmesi anlamına gelir. Küçük grup veya toplulukların hiyerarşik olmayan bir ağ (bir piramittense çakışan daireler biçiminde) kanalıyla koordinasyonu ve eylemliliği demektir. Sonuç olarak bu, başarılı bir devrimin, manipüle edilmemiş özerk birey ve grupların "toplumun ve kendi yaşamlarının doğrudan ve aracısız denetimini" ele geçirmek üzere birlikte çalışmasını içinde barındırdığı anlamına gelir.

- **Hem kendiliğindenliğe hem de örgütlenmeye inanma**

Anarşistler uzunca bir süredir kaosu savunmakla suçlanıyorlar. Pek çok insan aslında anarşizmin düzensizlik, karmaşa, şiddetle eşanlamlı olduğuna inanıyor. Bu, anarşizmin amaçladığı şeyin tamamen yanlış temsil edilmesidir. Anarşistler, örgütlenmenin gerekliliğini inkâr etmezler; sadece bunun yukarıdan değil aşağıdan, dışardan değil içerden gelmesi gerektiğini iddia ederler. Gerek manipülasyonu gerekse edilgenliği besleyen dışardan dayatılmış yapılar ve katı kurallar, bir sosyalist "devrim"in alabileceği en tehlikeli biçimdir. Hiç kimse geleceği kesin bir biçimde şekillendiremez. Bireylerin ve grupların değişen ihtiyaçlarına yanıt veren bir toplum yaratacaksak, belirli bir durum bağlamındaki kendiliğinden eylemler gereklidir. Anarşistler (bireysel inisiyatifin kaybedilmediği) akışkan biçimlere inanırlar; Geniş ölçekli kolektif iş birliği ve koordinasyon ile birlikte küçük ölçekli katılımcı demokrasi.

Öyleyse, anarşizm kulağa müthiş geliyor ama muhtemel işleyişi nasıl olacak? Bu tür bir Ütopyacı romantizmin gerçek dünyayla hiçbir ilişkisi olamaz... doğru mu? Yanlış. Anarşistler aslında (hiçbirisinin iyi bilinmediği) birkaç olayda (geçici de olsa) başarılı olmuşlardır. Özellikle İspanya ve Fransa'da anarşist etkinlik köklü bir tarihe sahiptir; teorik anarşizmin en heyecan verici somutlaşmalarını gördüğüm bu iki ülke.

Kuramın Ötesinde – İspanya 1936-39, Fransa 1968

"Devrim insanlarla, halkın yaratımıyla ilgili bir şeydir; karşı-devrim Devletle ilişkili bir şeydir. Bu hep böyle olmuştur; ister Rusya'da, isterse İspanya ya da Çin'de olsun, böyle olmak zorundadır."[3]

Söylendiği şekliyle İspanya İç Savaşı'nın yaygın olarak Franco'nun faşist kuvvet-

[3] İberya Anarşist Federasyonu (FAI), Tierra y Libertad [Toprak ve Özgürlük], 3 Temmuz, 1936

leri ile liberal demokrasiye bağlı olanlar arasında yaşanan sıradan bir mücadele olduğuna inanılır. Küçümsenen ya da göz ardı edilen şey, İspanya'da yaşananın bir iç savaştan daha fazlası olmasıdır. Ülkenin çoğu yerinde somut bir biçim alan ve anarşist ilkelere bağlı olan, geniş tabanlı bir toplumsal devrim filizleniyordu. Burada, bu özgürlükçü hareketin yavaş yavaş zayıflamasını ve nihai yıkımını tartışmak, bunun parçası olan bireylerin fiilen başardıklarını tartışmanın yanında önemsiz kalıyor. Onlar, muazzam eşitsizliklere rağmen anarşizmi işler hâle getirdiler. İspanyol Devrimi sırasındaki anarşist kolektifleştirmenin ve işçilerin öz-yönetiminin gerçekleştirilmesi, örgütlenme ve kendiliğindenliğin bileşiminin klasik bir örneğini sunar. Anarşizm uzun yıllardır İspanya'nın hem kırsal hem de endüstriyel kesiminde popüler bilincin bir parçası haline gelmişti. Kırsal bölgelerde insanlar komünalizmin uzun bir geleneğine sahipti; pek çok köyde hâlâ ortak mülkiyet söz konusuydu ya da hiç toprağı olmayanlara arazi veriliyordu. On yıllar süren kırsal kolektivizm ve iş birliği İspanya'ya 1870'lerde gelen (Bakunin'in arkadaşı, devrimci bir İtalyan olan Fanelli yoluyla) teorik anarşizmin temelini hazırladı ve nihayetinde, anarşist ilkelerin sanayi sendikacılığına uygulanması demek olan anarko-sendikalizmin yükselişine yol açtı. 1910'da kurulan Confederacion National del Trabajo [Ulusal Emek Konfederasyonu], işçilerin öz-yönetimi ve kolektifleştirme için eğitim ve hazırlık sağlayan anarko-sendikalist bir sendikaydı (militan Federacion Anarquista İberia (İberya Anarşist Federasyonu) ile yakın ilişki içindeydi). İspanya'nın dört bir yanına ulaşan on binlerce kitap, gazete ve broşür, genel anarşist düşünce hakkında bilgilenmenin yaygınlaşmasına büyük bir katkıda bulundu. Hiyerarşik olmayan iş birliği ve bireysel inisiyatifler gibi anarşist ilkeler ile sabotaj, boykot ve genel grev gibi anarko-sendikalist taktiklerin birleşmesi, üretim ve ekonomi konusunda verilen eğitimler işçilere hem teori hem de pratik konusunda bir arka plan sağladı. Bu durum, Temmuz 1936'dan sonra gerek fabrikaların gerekse toprağın başarılı bir şekilde kendiliğinden ele geçirilmesini beraberinde getirdi.

İspanyol sağı Halk Cephesi'nin seçim zaferine 19 Temmuz 1936'da askeri darbeyle cevap verince, halk öfkeyle buna karşı çıktı ve darbe 24 saat içinde durduruldu. Bu noktada seçim sandığı başarısı ikincil hâle geldi; toplumsal devrim başlamıştı. Sanayi işçileri ya greve çıkmaya ya da fabrikaları fiilen kendileri için işletmeye, tarım işçileriyse toprak sahiplerini önemsemeyerek toprakları kendi adlarına ekmeye başladılar. Kısa bir zaman içinde, İspanya topraklarının %60'ından fazlası kolektif olarak işletilmeye başlanmıştı – toprak sahipleri, patronlar ya da rekabetçi teşvikler olmaksızın. Sanayinin kolektifleştirilmesi esasen anarko-sendikalist etkinin en güçlü olduğu Katalonya bölgesinde gerçekleşti. İspanya sanayisinin %75'i Katalonya'da bulunduğu için bu hiç de küçümsenebilecek bir başarı değildi. Böylece, 75 yıllık hazırlık ve mücadelenin ardından, özgürlükçü ilkelere bağlı bireylerin kendiliğinden kolektif eylemleri sayesinde kolektifleştirme başarılmıştı.

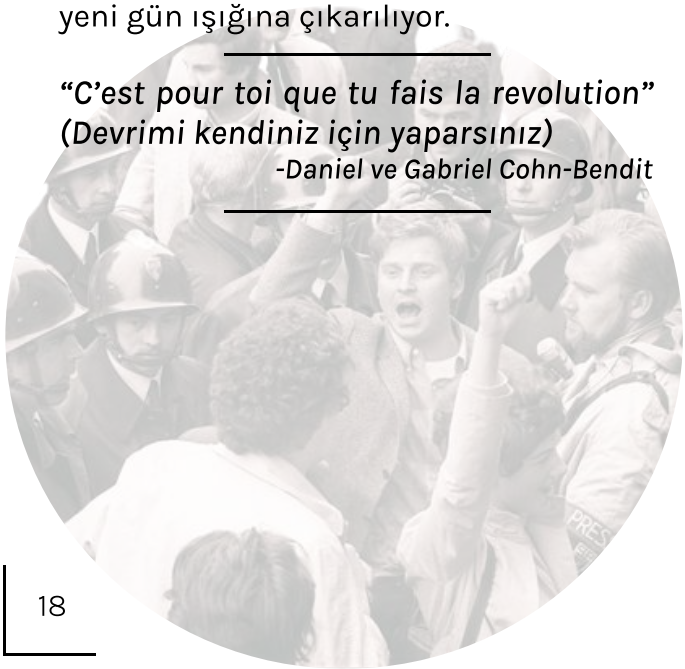
Ancak kolektifleştirme gerçekte ne anlama geliyordu ve nasıl işliyordu? Genelde anarşist kolektifler iki düzeyde çalıştılar: (1) Küçük ölçekli katılımcı demokrasi ve (2) kontrolün tabanda olduğu büyük ölçekli koordinasyon. Her düzeyde asıl mesele, merkezsizleşme ve bireysel inisiyatifti. Fabrikalarda ve köylerde idari ve koordine edici organlar olarak işleyen konseyler için temsilciler işçiler arasından seçiliyordu. Kararlar daima tüm işçilerin katıldığı daha genel düzeydeki toplantılardan geliyordu.

Temsiliyetin tehlikelerine karşı önlem olarak, temsilciler, işçilerin kendileriydi, her zaman doğrudan seçiliyorlardı ve aynı zamanda rotasyona tabi idiler. Bu konsey ve komiteler, öz-yönetimlerin temel birimleriydi. Daha ileri bir koordinasyon ile buradan, bütün bir sanayideki veya coğrafi alandaki işçileri ya da meslekleri birbirlerine bağlayan gevşek federasyonlar oluşturulabiliyordu. Bu sayede, malların dağıtımı ve bölüşümü; keza sulama, ulaşım, iletişim gibi daha geniş ölçekli programların yürütülmesi mümkün oluyordu. Vurgu, bir kez daha sürecin aşağıdan yukarıya işlemesinde idi. Bireysellik ile kolektivizm arasındaki bu ince denge, en başarılı şekliyle 900 kolektifi kapsayan Levant Köylü Federasyonu'nda ve yaklaşık 500 kolektiften oluşan Aragon Kolektifler Federasyonu'nda gerçekleştirildi.

(.....)

İspanyol anarşistlerinin başarıları, yüksek yaşam standardı ve ekonomik eşitliğin ötesine geçerek, temel insan ideallerinin gerçekleştirilmesini de kapsadı: Özgürlük, bireysel yaratıcılık ve kolektif iş birliği. İspanyol anarşist kolektifleri başarısız olmadılar; dışardan çökertildiler. (Sağdan ve soldan) güçlü bir Devletin gerektiğine inananlar, bu başarıların –İspanya'dan ve tarihten– silinmesi için uğraştılar. Yaklaşık sekiz milyon İspanya insanını kapsayan başarılı anarşizm deneyimi ancak yeni yeni gün ışığına çıkarılıyor.

"C'est pour toi que tu fais la revolution"
(Devrimi kendiniz için yaparsınız)
-Daniel ve Gabriel Cohn-Bendit

Anarşizm Fransa tarihinde de önemli bir rol oynadı; ancak geçmişe gömülmektense, güncel Mayıs-Haziran 1968 olaylarına odaklanmak istiyorum. Mayıs-Haziran olayları özel bir öneme sahiptir, çünkü genel bir grevin, fabrikaların işçiler, üniversitelerin öğrenciler tarafından ele geçirilmesinin modern, kapitalist ve tüketim odaklı bir ülkede olabileceğini kanıtladı. Bununla birlikte, Fransa'daki öğrenciler ve ortaya çıkarılan konular (mesela kendi kaderini tayin etme, yaşam kalitesi) sınıf çizgilerini aştı ve kıtlık sonrası toplumda devrimci bir değişimin olabilirliğine dair muazzam etkiler oluşturdu.[4]

22 Mart 1968'de, aralarında Daniel Cohn-Bendit'in de olduğu Nanterre Üniversitesi öğrencileri hem Vietnam savaşına hem de öğrenci olarak baskı altında tutulmalarına son verilmesi talepleriyle okullarındaki yönetim binalarını işgal ettiler. Üniversite tatil edildi ve gösteriler Sorbonne'a yayıldı. SNESUP (orta-lise ve üniversite hocaları sendikası) grev çağrısı yaptı ve öğrenci sendikası (UNEF) 6 Mayıs'ta bir gösteri düzenledi. O gün polis ve öğrenciler Latin Mahallesi'nde çarpıştılar; göstericiler sokaklarda barikatlar kurdular ve birçoğu çevik kuvvet tarafında vahşice dövüldü. 7'sinde, Enternasyonal'i söyleyerek Etoile'ye doğru yürüyen protestocuların sayısı yükselerek 20 ila 50 bin kişiye ulaştı. Sonraki birkaç gün içinde, göstericilerle polisler arasında Latin Mahallesi'nde yaşanan hafif çatışmalar giderek şiddetlendi ve kamuoyu genel olarak polis baskısına karşı öfkeliydi. İşçi sendikaları, öğretmen ve öğrenci birlikleri arasında görüşmeler başladı; UNEF ile FEN (öğretmenler sendikası) süresiz grev ve protesto çağrısında bulundular. 13 Mayıs'ta, yaklaşık 600.000 insan (öğrenciler, öğretmenler ve işçiler) Paris boyunca protesto yürüyüşüne katıldı.

[4] Mayis-Haziran aylarındaki olayların derin bir çözümlemesi ve teknolojik bir toplumda devrimci potansiyellerin tartışması için bakınız Murray Bookchin'in Post-Scarcity Anarchism kitabı, (Rampart Press, 1974).

Aynı gün (Fransa'da anarko-sendikalist eğilimlerin en güçlü olduğu şehir Nantes'deki Sud-Aviation fabrikası işçileri greve çıktı. İşte on milyonlarca işçiyi – "profesyonelleri ve emekçileri, entelektüelleri ve futbolcuları"– kapsayan, tarihin en büyük genel grevini ateşleyen bu eylemdi. Bankalar, posta ofisleri, petrol istasyonları ve mağazalar kapandı; metro ve otobüs seferleri durdu, çöpçüler de greve katıldığı için çöpler ortalığa yığıldı. Öğrenciler ve hocalar, Sorbonne'u işgal ettiler; gelmek ve tartışmalara katılmak isteyen herkes oradaydı. Fransız kapitalist toplumunun temellerini sorgulayan siyasi tartışmalar günlerce devam etti. Paris'in her yerinde afişler ve grafitiler belirdi: "Yasaklamak yasaktır.", "Ölü vakitlerin olmadığı bir yaşam.", "Tüm iktidar hayal gücüne.", "Daha fazla tükettikçe, daha az yaşarsınız.". Mayıs-Haziran, hem "kurulu düzene bir saldırı" hem de bir "sokak festivali" hâlini almıştı. Orta sınıfla işçi sınıfı arasındaki eski ayrım çizgileri sıklıkla anlamını kaybediyordu, çünkü genç işçiler ve öğrenciler, kendilerini benzer şeyleri talep ederken buluyorlardı: Baskıcı otoriter sistemden (üniversite ve fabrika) kurtuluş ve kendi yaşamları üzerinde karar alma hakkı.

Fransız halkı topyekûn bir devrimin eşiğindeydi. Genel grev ülkeyi felce uğratmıştı. Öğrenciler üniversiteleri, işçilerse fabrikaları işgal etmişti. İşçiler açısından yapılması gereken şey fabrikaları fiilen işletmek, doğrudan aracısız eylemde bulunmak ve tam olarak kendi kendini yönetmekten daha azına razı olmamaktı. Ne yazık ki bu olmadı. Otoriter politikalar ve bürokratik yöntemler kolay kolay bırakılamadı ve Fransız işçi sendikalarının büyük bir kısmı bu ikisinin altında kaldı. İspanya'daki gibi, Komünist Parti, sokaklardaki insanların kendiliğinden ve doğrudan eylemlerine karşı çalıştı: devrim yukarıdan yönetilmeliydi. CGT'nin (Komünist Birliği'nin) liderleri, işçiler ve öğrenciler arasındaki teması engellemeye çalıştı ve bir süre sonra birleşmiş sol imkansız hale geldi. De Gaulle ve polis kendi güçlerini harekete geçirdiğinden ötürü daha da büyük bir şiddet patlak verdi ve pek çok grevci sınırlı talepleri kabul edip işe döndü. Öğrenciler, daha da kanlı hale gelen polisle çatışmalara devam etti, ama zaman geçmişti. Haziran sonunda Fransa aynı eski Gaulle rejimi altında "normale" dönmüştü.

1968'de Fransa'da olanlar esaslı bir şekilde 1936'nın İspanyol devrimiyle bağlantılıydı; her iki durumda da anarşist ilkeler yalnızca tartışılmakla kalmayıp uygulamaya geçirildi. Fransız işçilerinin kendi kendini yönetmeye bir türlü ulaşamamasının nedeni belki de 1968 öncesi Fransa'sında anarko-sendikalizmin, 1936 öncesi İspanya'sında olduğu kadar yaygın olmamasıydı. Tabii ki bu bir aşırı basitleştirmedir; "başarısız olan" devrim sonsuz nedenlere bağlanabilir. Burada önemli olan, hiç yaşanmamış olanın gerçekleşmesidir. 1968 Mayıs-Haziran'ı, gelişmiş bir kapitalist ülkede devrimin mümkün olmadığı genel inancını çürüttü. Pasiflik, akılsız tüketicilik ve/veya yabancılaşmış emekle terbiye edilmiş orta ve işçi sınıflarının çocukları, aslında kapitalizmden çok daha fazlasını reddediyorlardı. Otoritenin kendisini sorguluyor, özgür ve anlamlı bir varoluş hakkı talep ediyorlardı. Modern sanayi toplumunda devrimin nedenleri artık yanlızca açlık ve maddi kıtlıkla sınırlı değildi; insanın tahakkümün tüm biçimlerinden kurtulmasını, özünde bizzat "gündelik yaşamın niteliğinde" radikal bir değişikliği arzuluyorlardı. Özgürlükçü bir toplumun gerekliliğini varsayıyorlardı. Anarşizm artık bir anakronizm [anachronism, bir şeyi gerçek tarihinden farklı gösterme, tarih dışı kalmış] değildi.

"Anarşistlerin gelecekteki bir hayaller dünyasında yaşadığı ve bugün yaşananları görmediği sıkça söylenir. Biz onları fazlasıyla iyi görüyoruz ve bize rahat vermeyen önyargılar ormanına, bu nedenle elimizde balta taşıyarak giriyoruz." [5]

Fransa'da devrimin yarıda kesilmesinin iki sebebi vardı: (1) Anarşizmin teori ve pratiğindeki yetersiz hazırlık ve (2) Devletin, sempati duyma potansiyeli taşıyan sol-kanat grupların otoriterliği ve bürokrasisiyle birleşen devasa gücü. İspanya'da devrim, geniş çaplı hazırlık nedeniyle çok daha yaygın ve direngendi. Yine de sonunda faşist Devlet ve otoriter solcular tarafından ezildi. Bu etkenlerin Birleşik Devletler'in bugünkü durumuyla ilgisini düşünmek önemlidir. Silahlı kuvvetleri, polisi ve nükleer silahlarıyla bütün bir insan ırkını bir anda yok edebilecek güçlü bir Devletle karşı karşıya değiliz sadece; aile, okul, kilise ve TV ekranıyla beslenen, ev yapımı bir pasiflik türü sayesinde günbegün devamlılığı sağlama alınan, yaygın bir otorite ve hiyerarşik biçimler önünde saygıyla eğilirken buluyoruz kendimizi. Fransa ve İspanya Devletlerinin birleşik gücünden daha güçlü bir Devlet tarafından cüceleştiriliyoruz. Büyük farklılıklarla karşı karşıya olduğumuzu söylemek hiç de abartı olmayacaktır.

Ancak Düşmanı merhametsiz, yenilmez bir dev olarak tanımlamak bizi nereye götürür? Kadercilik ve nafile bir çaba ile kendimizin felce uğramasına izin vermezsek, bu bizi, insanlığın kurtuluşu için mücadelenin çerçevesi olarak gördüğümüz anarko-feminizm üzerine yoğunlaşacak şekilde devrimi yeniden tanımlamaya zorlayabilir. Devrimin yeni kavramlarının anahtarını elinde tutan kadınlardır; devrimin artık iktidarın ele geçirilmesi ya da bir grubun –her ne koşulda ne kadar süreyle olursa olsun– diğer başka bir gruba hâkimiyet kurması demek olmadığını kavrayan kadınlar. Feshedilmesi gerekenin kendisi egemenlik kavramıdır. Gezegenin yaşamı bizzat buna bağlıdır. Tıpkı bir bütün olarak insan türünün sistemli bir şekilde yok edilmesine artık izin verilmemesi gibi, insanların/erkeklerin kendi çıkarları doğrultusunda çevreyi ahlaksızca manipüle etmelerine de artık izin verilemez. Hiyerarşinin ve otoriter düşünce yapısının varlığı, insanlığın ve gezegenin varoluşunu tehdit etmektedir. Küresel kurtuluş ve özgürlükçü politikalar ham ütopyacı hayaller değildir, onlar birer zorunluluk haline gelmiştir. Hayatta kalmak için, "yaşamın koşullarını ele geçirmek zorundayız."[6]

Mücadelemizin gerekli devrimci çerçevesi olarak anarko-feminizme odaklanmak, önümüzdeki görevin uçsuz bucaksızlığını reddetmek değildir. Bizim üzerimizdeki baskının ve düşmanın muazzam gücünün kökenindeki nedenleri "çok iyi" görüyoruz. Ama aynı zamanda bize yeni tanımları ve taktikleri zorunlu kılan tamamlanmamış ya da yolundan saptırılmış devrimlerin ölümcül tarihsel döngüsünden çıkmanın yolunu da görüyoruz. Biz kadınlar, bu sürece katılmaya özellikle uygunuz. Asırlardır yeraltında kalarak kendi hayatta kalma mücadelemiz için "hükmeden" gözlere gözükmeyen devrim ağları örmeyi öğrendik.

"Biz botların neye benzediğini biliriz
Altından bakıldığında.
Biz botların felsefesini biliriz...
Çok yakında yabani otlar gibi işgal edeceğiz,
Her yeri, ancak yavaşça.
Tutsak bitkiler bizimle beraber isyan edecekler.
Çitler devrilecek,
Sarsılıp yıkılacak tuğladan duvarlar,
Artık botlar olmayacak.

Bu arada pislikle besleniyor
Ve uyuyoruz; ayaklarınızın
Altında bekliyoruz.
Saldır dediğimizde
Hiçbir şey işitmeyeceksiniz
İlk önce." [7]

[5] Peter Kropotkin, Berman, s.146.

[6] Bookchin, Post-Scarcity Anarchism, s. 40.

[7] Margaret Atwood, "Song of the Worms," You are Happy, (Harper & Row, 1974), s. 35.

NAMONOGAMİ, POLİAMORİ VE İLİŞKİ ANARŞİSİ

relationship-anarchy.com internet sitesindeki kaynaklardan yararlanılarak oluşturulan bu yazı, monogamiyi (tek eşlilik) tanımlayıp monogamist olmayan ilişki biçimlerinin belli başlılarından kısaca bahsettikten sonra, poliamori (çokaşlılık) ile mukayese ederek ilişki anarşisinin ne olduğunu açıklamayı amaçlıyor. Yazının sonunda ise "ilişki anarşisi" terimini de ortaya atan kişi olan 'Andie Nordgren'ın "İlişki Anarşisi İçin Kısa Klavuz Manifesto" isimli metnine yer veriliyor.

Namonogami Terimi

Poliamori, genellikle tek eşliliğin karşıtı olarak bilinmesine karşılık, tek eşli olmayan ilişki biçimlerinin tek örneği değildir. Bu yüzden bu yazıda, poliamoriyi de içine alacak şekilde, tek-eşli olmayan ilişki biçimlerinin tümünü birden kastetmek için şemsiye bir terim olarak "namonogami" terimini kullanıyoruz. "namonogami" terimini İngilizcedeki "nonmonogamy" teriminin çevirisi olarak öneriyoruz. İngilizce teriminin bir parçası olan "monogamy" terimi zaten uzun süredir sosyoloji literatürü içerisinde "monogami" şeklinde kullanılmakta idi. Biz, monogami teriminin başına, tıpkı İngilizcedeki non- ön eki gibi olumsuzluk anlamı veren Farsça bir ön ek olan na- ekini getirerek "namonogami" terimini türettik. Ancak, namonogaminin ne olduğundan bahsetmeye geçmeden önce, monogaminin ne olduğunu açıklamamız gerekiyor.

Monogami

Tek eşli evlilik

Tek eşliliğin ilk akla gelen biçimi, tek eşli evliliktir. Tek eşli evlilik, basitçe, kişinin aynı zaman içerisinde yalnız tek bir kişiyle evli olması şeklinde tanımlanabilir. Bununla birlikte, çok uzak olmayan bir geçmişte, aynı zamanda tek bir kişiyle evli olmak, tek eşlilik için yeterli bir kıstas olarak görülmez ve kişilerin ölüm onları ayırıncaya kadar evli kalmaları beklenirdi. Bugün kişinin ömrü süresince birden fazla kişiyle evlilik yapabileceği, hâlâ muhafazakârların saldırılarıyla karşı karşıya olsa da, önemli bir yaygınlıkla kabul ediliyor.

Tek-eşli partnerlik/sevgililik

Evli olmadan, aynı zamanda tek bir kişiyle sevgili veya partner olma durumu da tek-eşliliğe karşılık gelir. Ancak muhtemel bir yanlış anlamaya engel olmak için belirtmek gerekir ki, burada kastedilen tek eşli olma durumu; kişilerin fiili bakımdan tek bir kişiyle ilişkileniyor olmaları değil; kuralları ikinci bir kişiyle ilişkilenmeye izin vermeyen bir ilişki içerisinde bulunuyor olmalarıdır. Yani, bir başkasıyla da ilişkilenmeye izin veren bir ilişki içerisinde bulunmasına karşılık -mesela istek ya da vakte sahip olmamak gibi sebeplerle- aynı zamanda birden fazla kişiyle ilişkilenmeyen birisi; tek-eşli ilişki içerisinde sayılmaz.

Seri tek-eşlilik

Kısa zaman aralıklarıyla ama hiçbiri aynı zamana denk gelmeyen ilişkiler yaşamak da tek-eşliliğin bir biçimi olarak sayılabilir.

Namonogami

Yukarıda da belirtildiği gibi, namonogami, tek-eşli olmayan ilişki biçimlerinin tümünü birden kastetmek için kullanılan bir şemsiye terimdir. Poliamori de bu şemsiye altında yer alır ama terimin kapsadığı başka ilişki biçimleri de vardır.

Burada hakkında konuştuğumuz şeyin etik ve onaya dayalı namonogami olduğunu ve aldatma eylemini kapsamadığını bir yanlış anlaşılmanın önüne geçmek için peşinen söylemek gerekiyor. Aldatma, içinde bulunduğumuz ilişkinin kurallarına aykırı bir şekilde; ilişkilendiğimiz kişinin bilgisi ve onayı olmadan bir başkası ile de ilişkilendiğimiz duruma işaret eder. Tarafların bilgisi ve onayı dahilinde gerçekleşmesi, bizim burada hakkında konuştuğumuz ilişki şekillerini aldatmadan ayırır.

Rastgele date (casual dating)

Aynı zamanda birden fazla insanla date'e çıktığımız, flörtleştiğimiz, seviştiğimiz bu ilişkilenme biçiminin namonogaminin en yaygın türü olduğu söylenebilir. Bununla birlikte, bu ilişki biçimini pratik eden kişilerin tek-eşli olmayan bir ilişkilenme şekli içerisinde bulunduklarını düşünmemesi yaygın bir durumdur. Çünkü kişiler, yaşadıkları şeyi bir ilişki içerisine girmek olarak görmeyip, söz konusu fenomeni, kimseyle ilişki içinde olmadıkları zaman boşluklarındaki "takılmalar" olarak değerlendirme eğilimindedir.

Swinger pratiği

Swinging, yani bir çiftin seks amacıyla başka bir çiftle partnerlerini değiştirmesi, namonogaminin yine daha bilindik biçimlerindendir. Swinging, genellikle bilindiği ve anlaşıldığı şekliyle, tek seferlik bir pratik olabileceği gibi, süreklilik arz eden bir ilişki de olabilir ve seks dışındaki unsurları da barındırabilir.

Esnek monogami (monogamish)

Esnek monogami, monogamist ilişkiye daha yakın duran bir ilişki biçimi olmakla birlikte, ilişkinin taraflarının birbirlerine tanıdıkları bazı istisnalar onu bilindik monogamiden ayırır. Tarafların birbirlerinden uzakta oldukları zamanlarda bir başkasıyla tek sefere mahsus olmak üzere seks yapabilmeleri, daha ötesinin olmaması kaydıyla bir partide bir başkasıyla öpüşebilmek; söz konusu istisnalara örnek verilebilir.

Poliamori

Tek eşli olmamak denince, erkek egemen çok kadınlılıktan (polijini) sonra ilk akla gelen ilişki biçimi poliamoridir. Yukarıda da belirttiğimiz gibi, poliamori, genellikle sanıldığının aksine, tek eşli olmayan ilişki biçimlerinden sadece biridir. Bununla birlikte, poliamori terimi de şemsiye bir terimdir ve birbirinden önemli ölçüde farklılaşan biçimleri olabilir.

Poliamori, birine karşı duyduğumuz sevgi ya da çekiminin aynı zamanda bir başkasına ya da başkalarına da sevgi ya da çekim duymamızın önünde bir engel oluşturmadığı kabulüne dayanır. Sevgimizin ya da yaşadığımız duyguların gerçek olması için onları yalnızca tek bir kişiye karşı besliyor olmamıza gerek yoktur. Aynı şeyi başka bir şekilde ifade edecek olursak; aynı zamanda birden fazla kişiyi seviyor ya da birden fazla kişiye çekim duyuyor olmamız, duygularımızın yalan olduğunun göstergesi değildir. Örneğin; aynı zamanda birden fazla arkadaşımızın olması, arkadaşlıklarımızı sahte ya da değersiz kılmaz. Ya da yeni bir arkadaş edinmemiz, daha eski arkadaşlarımıza

verdiğimiz değerin azalması veyahut onlara karşı duygularımızın değişmesi olarak yorumlanmaz. Buraya kadar poliamori ile ilişki anarşisi aynı yerde durmaktadır. Bununla birlikte, ikisi arasında önemli farklar da bulunmaktadır. İlişki anarşisine en uzak yerde duran ise poliamorinin **hiyerarşik poliamori** diye tabir edilen biçimidir.

Hiyerarşik poliamori

Hiyerarşik poliamori, partnerler arasında bir öncelik hiyerarşisinin bulunduğu; bir partnerin, diğerlerinin sahip olmadığı bir statüye ve haklara sahip olduğu bir duruma işaret eder. Bu hiyararşinin bir göstergesi olarak partnerler; **birincil partnerler** ve **ikincil partnerler** olarak birbirinden ayrılır. Birincil partnerler, kendilerini güvende hissetmek ve ilişkilerini korumak adına ikincil partnerlerle olan ilişkilenmelere kurallar ve sınırlamalar getirebilirler. Örneğin; seksin serbest ama romantik yakınlaşmanın yasak olması, buluşmanın serbest ama evinde kalmanın yasak olması, belli bir defadan daha fazla buluşmanın yasak olması gibi. Hatta, birincil partner konumundaki biri, partnerinin ikincil bir partneriyle olan ilişkisini veto etme, yani bitirme hakkına sahip olabilir. Hiyerarşinin reddinin anarşizm için temel olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ilişki anarşisinin böyle ilişki biçimini onaylamayacağı barizdir. Ama, ilişki anarşisinden başka, **eşitlikçi poliamori** de partnerler arasında kurulan hiyerarşiyi reddetmektedir.

Eşitlikçi poliamori

Partnerlere hiyerarşi ortaya çıkaracak şekilde farklı statüler vermeyi ve kimi partnerlere imtiyaz anlamına gelen özel haklar tanımayı reddettiği için bu şekilde adlandırılır. Partnerler arasında hiyerarşi kurulmamasıyla kastedilen, her bir partnerin aynı derecede sevilmesi ve her biriyle aynı derecede paylaşımda bulunulması değildir; hiyerarşinin yokluğundan kasıt, hiçbir partnerin özel bir statüye ve özel haklara sahip olmamasıdır. Duyduğumuz sevginin ve çekimin derecesindeki farklılıklar kendi başına hiyerarşinin varlığı anlamına gelmez. Partnerler arasında kurulan hiyerarşiyi reddetme konusunda ilişki anarşisi, eşitlikçi poliamori ile ortaklaşır. Ancak, eşitlikçi poliamori, partnerler arasında ayrım yapmasa bile, partnerler/sevgililerle arkadaşlar arasında bir ayrıma gider ve ilişki anarşisi işte bu konuda eşitlikçi poliamoriden ayrılır.

İlişki anarşisi

İlişki anarşisi düşüncesi 2000'lerin başında İsviçre'de geliştirildi. Terimi ortaya atan kişi, bir anarşist olan Andie Nordgren'dır. İlişki anarşisinin; feminizmin de yaptığı gibi, özel-kamusal ayrımını sorgulayan ve özel olanı politik kabul eden anarşizmin hiyerarşiye karşı olma ve kişilerin özerkliklerine saygı gösterme ilkelerinin özel alana ait görülen ilişkilere uygulanması olduğunu söyleyebiliriz. İlişki anarşisi, partnerler arasında bir hiyerarşi kurulmasını reddettiği gibi, partnerlik ile arkadaşlık arasına çekilen sınıra ve bu ikisi arasında kurulan hiyerarşiye de karşı çıkar. Bu yüzden; partner, sevgili gibi sıfatların kullanımı ilişki anarşistlerince reddedilir. İlişkilerimiz arasına sınırlar çekmek; onları cinsel, romantik ve "arkadaşça" ilişkiler olarak sınıflandırıp birbirinden ayırmak; bunlardan her birinin nasıl yaşanacağı ile ilgili kurallar ve beklentiler yaratarak özgürce ilişkilenmeye engel olmakta ve kendiliğindenliğe zarar vermektedir. İlişki anarşisinin en temel yanlarından biri, beklentilere karşı olması ve bunları olabildiğince sınırlamayı savunmasıdır. Çünkü ilişki anarşisine göre ilişkide beklentilerin varlığı ilişkinin tarafları üzerinde beklentileri karşılama baskısını da oluşturacak;

tarafların birbirlerinin beklentilerini karşılamak için arzularını bir tarafa bıraktığı ve sınırlarından taviz verdiği bir durum ortaya çıkaracaktır. Tarafların duygusal ve cinsel ihtiyaçlarının karşılanmasını birbirinden beklemeyi kendilerinde hak görmeleri; birbirlerini kontrol etmeleri ve sömürmeleriyle sonuçlanacaktır. İlişki anarşisine göre, insanlar arzularının ortaklaştığı yerde bir araya gelmeli ve paylaşımda bulunmalı ve elbette kendilerini gözetmeli ve sınırlarını korumalı ama değerli ya da güvende hissetmek için başkalarının özerkliklerine zarar verecek şekilde hareket etmemelidirler.

Andie Nordgren'in 2006'da kaleme aldığı manifestoda ilişki anarşisini şu 9 madde ile ifade etmektedir:

- **Aşk boldur ve her ilişki biriciktir**

İlişki anarşisi, aşkın ancak tek bir çift ile sınırlandırıldığında gerçek olabilecek sınırlı bir kaynak olduğu düşüncesini sorgular. Birden fazla kişiyi sevme kabiliyetine sahipsin, ve bir ilişki içerisinde olman ve belirli bir kişi için duyduğun sevgi, yek diğeri için duyduğun sevgiyi azaltmaz. İnsanları ve ilişkileri mertebelendirme — her bir bireye ve onunla olan ilişkine kıymet ver. Hayatındaki bir kişiyle ilişkinin hakiki olması için, ilişkide olduğun kişinin esas veya birincil olarak adlandırılmasına gerek yoktur. Her ilişki yek diğerinden bağımsızdır ve özerk bireyler arasındaki bir ilişkidir.

- **Hak görmek yerine sevgi ve saygı**

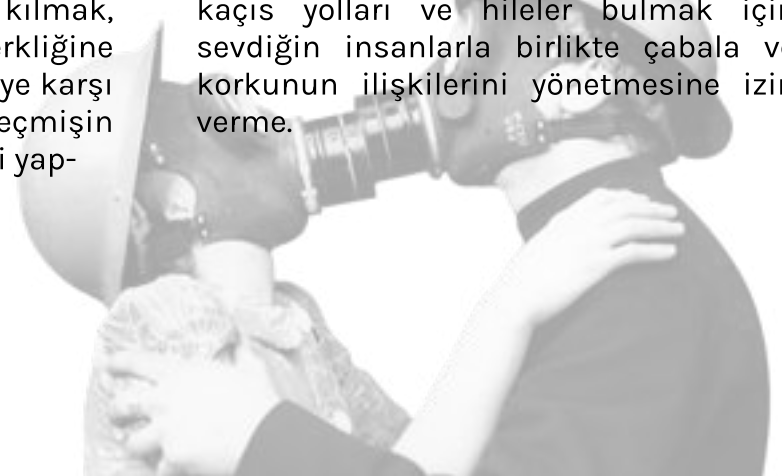
Bir ilişkinin hak görme temeli üzerine kurulu olmadığında karar kılmak, diğerlerinin bağımsızlık ve özerkliğine saygı duymak ile ilgilidir. Bir kişiye karşı duyguların veya o kişiyle olan geçmişin sana, bir partnere bir ilişkide neyi yapmanın normal sayılacağına dair riayet edileceklerle ilgili buyurganlık etme ve onu kontrol etme yetkisini vermez. Sınırları ve şahsi inançları ihlal etmeksizin nasıl ilişkilenebileceğini araştır.Her bir durum için taahhütlerde bulunulmasını talep etmekten ziyade, ilişkilenen kişilerin bütünlüklerini muhafaza edecekleri kendi yollarını seçmelerine izin ver. İlişkilendiğin kişi üzerinde haklar iddia etmekten ve taleplerden uzak durmak, gerçekten karşılıklı olan bir ilişki içerisinde bulunduğunuzdan emin olmanın tek yoludur. Aşk, insanlar böyle bir beklenti mevcut diye birbirlerine taahhütlerde bulunduklarında daha "gerçek" olmaz.

- **Temel ilişki değerlerini belirle**

Diğerleri tarafından sana nasıl davranılmasını arzu edersin? Tüm ilişkiler için geçerli olan temel sınırların ve beklentilerin nelerdir? Hayatını nasıl insanlarla geçirmek istersin ve ilişkilerinin nasıl yürümesini istersin? Temel ilişki değerlerini belirle ve onu tüm ilişkiler için kullan. İnsanlara onları "gerçekten" sevdiğini göstermenin bir yolu olarak özel kurallara ve istisnalara yer verme.

- **Heteroseksizm çok güçlü ama korkunun seni yönetmesine izin verme**

Gerçek aşkın ne olduğunu ve insanların nasıl yaşaması gerektiğini dayatan oldukça güçlü bir normatif düzende yaşadığımızı hatırla. Bu normlara uymadığında, pek çokları seni ve ilişkinin geçerliliğini sorgulayacak. Bu sorunlu normları alt etmene yarayacak kaçış yolları ve hileler bulmak için sevdiğin insanlarla birlikte çabala ve korkunun ilişkilerini yönetmesine izin verme.

- **Güzel ve beklenmedik olanı var et**

Spontan olmakta özgür olmak — cezalandırılma korkusu duymadan ya da "omuzlarında" bir yük hissetmeden — ilişki anarşisi üzerine kurulu ilişkilere canlılık verir. Düzenin bir araya gelmek ve birbirini keşfetmekiçin duyulan bir isteğe dayansın — görevlere, taleplere ve buluşmalar gerçekleşmediğinde vuku bulan hayal kırıklığına değil.

- **Önce taklid, sonra tahkik***

Bazen normlara uymayan ilişkilerin seçiminde işin içine karışan tüm o normlarla baş edebilmek için tam bir süper insan olmaya ihtiyacın varmış gibi hissedebilirsin. "önce taklid, sonra tahkik" stratejisi, bu sorunla baş edebilmek için mükemmel bir yöntemdir— kendini güçlü ve mülhem hissettiğinde, nasıl bir davranış şekli içerisinde olmak isteyeceğini düşün. Buradan hareketle bazı basit yönlendirici kurallar meydana getir ve işler zora girdiğinde onlara bağlı kal. Normlarla mücadele eden başkalarıyla konuş ve onlardan destek almaya çalış ve normların baskısı seni istemediğin bir davranışa sevk ettiğinde asla kendini suçlama.

- **Güven daha iyidir**

Partnerinin sana zarar vermek istemeyeceğini farz etmek, yanında olduğuna güvenebilmek için sürekli onun tarafından onaylanmaya ihtiyaç duyduğun bir duruma göre daha olumlu bir yaklaşımdır. Bazen insanlar diğerlerine ulaşmak/iletişim kurmak ve onlarla ilgilenmek için geriye hiç enerjileri kalmayacak denli kendileriyle meşgul olurlar. Kendini geri çekmenin hem desteklendiği hem de çabucak affedildiği türden bir ilişki yarat. İnsanlara seninle konuşmak, açıklama yapmak, seni görmek ve sorumluluk almak için çokça şans ver. Bununla beraber, temel değerlerini ve kendini gözetmeyi de unutma.

- **İletişim aracılığıyla değiştir**

Çoğu insan faaliyeti için, söz konusu faaliyetin nasıl gerçekleşeceğine dair yürürlükte olan bir norm bulunur. Eğer bu kalıbın dışına çıkmak istiyorsan iletişim kurmaya ihtiyacın vardır — aksi takdirde, diğerleri ona göre davranacağından dolayı, işler sırf bu normu takip ederek sonuçlanacaktır. İletişim ve değişim için birlikte eylemde bulunmak, bu durumdan kurtulmanın yegane yoludur. Radikal ilişkilerin temelinde mutlaka karşılıklı konuşma ve iletişim bulunur. Karşılıklı konuşma ve iletişim, sadece acil durumlarda ilişkideki "sorunlarımız"ı çözüme kavuşturmak için başvuracağımız bir araç değildir. İnsanların ne düşündüklerini ve hissettiklerini asla gerçekten söylememelerine çok alışmış durumdayız — öyle ki, birinin gerçekte ne demek istediğini bilebilmek için satır aralarını okumak ve tahminde bulunmak zorunda kalmaktayız. Ama bu türlü yorumlamalar ancak —genellikle kaçmak istediğin normlardan temel alan — geçmiş deneyimlere dayanır. Soru sormaktan çekinme ve açık ol!

- **Taahhütlerini kişiselleştir**

Hayat, diğer insanlarla bir şeyleri başarmak için bir araya gelmeden önce pek bir yapıya ya da anlama sahip olmayacaktır — her şeye rağmen birlikte bir hayat inşa etmek, birlikte çocuk büyütmek, birlikte bir eve sahip olmak ya da birlikte büyümek. Böyle çabalar genellikle, insanlar arasında oldukça fazla güven ve taahhüt gerektirir. İlişki anarşisi, asla hiçbir şey için taahhütte bulunmamak değildir — kendi taahhütlerini etrafındaki insanlarla birlikte bizzat şekillendirmekle; onları belli tip taahhütlerin aşkın gerçek olması için zorunlu olduğunu söyleyen ya da birlikte çocuk büyütmek, birlikte eve çıkmak gibi bazı taahhütlerin belli duygulardan ileri gelmek zorunda olduğunu dayatan normlardan özgürleştirmekle ilgilidir.[1]

[1]https://theanarchistlibrary.org/library/andie-nordgren-the-short-instructional-manifesto-for-rel ationship-anarchy

* Bu deyimi kaynak metindeki "Fake it til' you make it" deyimi yerine kullandık.

A LA MEMORIA
LOS MARTIRES DE LA LI

@AnarkaDergi
@anarkadergi
anarkadergi@gmail.com